

European Network of Councils
for the Judiciary (ENCJ)

Réseau européen des Conseils
de la Justice (RECJ)

Minimálne štandardy VI
Zástupcovia občianskej spoločnosti v
súdnej správe (2015-2016)

Definície

Táto správa preskúmava úlohy, ktoré by mali mať občianski zástupcovia (niekedy nazývaní aj “prísediaci”) v súdnej správe. V tejto správe, majú výrazy “mimosúdni predstavitelia” a “súdna správa” nasledujúce významy:

“**mimosúdni predstavitelia/ nesudcovia**” odkazuje na jednotlivcov, ktorí nie sú sudcovia ani prokurátori, ale sú členmi súdnych rád alebo iných podobných orgánov, ďalej len občianski zástupcovia.

“**súdna správa**” odkazuje na zastúpenie občianskych zástupcov - nesudcov na aktivitách súdnych rád a v iných podobných orgánoch, vrátane aktivít týkajúcich sa menovaní a kariérneho rastu sudcov, konaní o sťažnostiach a disciplinárnych konaní.

Úvod

Projektový tím "Minimálne štandardy VI: občianski zástupcovia v súdnej správe" bol založený Európskou sieťou súdnych rád (ENCJ) v Septembri 2015 ako výsledok pracovného plánu schváleného na Valnom zhromaždení v Hágu v dňoch 3.- 5. Júna 2015.

Projektový tím bol založený ako pokračovanie práce uskutočnenej piatimi predchádzajúcimi ENCJ projektovými tímami so spoločným názvom "Minimálne štandardy". Z týchto projektových tímov už boli publikované tieto záverečné správy:

- Minimálne štandardy I [2010-2011] (Výberové konanie, menovanie a kariérny rast sudcov, vzdelávanie a etika),
- Minimálne štandardy II [2011-2012] (Ukazovatele týkajúce sa minimálnych štandardov týkajúcich sa výberových konaní, menovania a kariérneho rastu členov súdnictva),
- Minimálne štandardy III [2012-2013] (Hodnotenie profesionálneho výkonu a nepreložiteľnosť sudcov),
- Minimálne štandardy IV [2013-2014] (Pridelovanie prípadov),
- Minimálne štandardy V [2014-2015] (Disciplinárne konanie a zodpovednosť sudcov).

Výsledky týchto projektových skupín potvrdzujú, že prijatie spoločných minimálnych štandardov zlepšuje porozumenie medzi súdnymi orgánmi rôznych právnych systémov a preto prispievajú k posilňovaniu vzájomnej dôvery a súdnej spolupráce a rovnako uľahčujú dosiahnutie spoločnej európskej súdnej kultúry.

ENCJ zvážila, že je potrebné ustanoviť aj minimálne súdne štandardy vo vzťahu k zaangažovaniu občianskych zástupcov - nesudcov do správy súdnictva. Projekt VI bol založený, aby rozdiskutoval túto problematiku. Projekt bol koordinovaný profesorom Alessiom Zaccariom z Univerzity vo Verone, členom talianskej súdnej rady a Lukaszom Bojarskim, členom poľskej súdnej rady (2010-2015), ktorý je súčasne aj Predsedom združenia INPRIS (orgán právnických expertov v Poľsku, ktorý poskytuje stanoviská ku právnym problémom v spoločnosti).

Projektový tím pristúpil k úlohe definovať minimálne štandardy v tejto oblasti plne rešpektujúc princíp subsidiarity a nezávislosti a limitujúc ho na tie osoby, ktoré sú nepostrádateľné pre organizáciu a menežment súdnej rady alebo iného podobného orgánu.

Berúc do úvahy veľkú rozmanitosť možných zástupcov občianskej spoločnosti na súdnej správe a rôzne systémy menovania a riadenia “nesudcov” v súdnej správe v celej Európe, sa projektová skupina snažila ozrejmiť *status quo* tým, že rozoslala dotazník reprezentantom rôznych krajín so špecifickým zameraním na účasť občianskych zástupcov v:

- a) súdnych radách,
- b) v procesoch spojených s menovaním sudcov alebo v takýchto komisiách,
- c) v konaní o sťažnostiach a disciplinárnych konaniach alebo iných takýchto komisiách.

Okrem iného sa projektová skupina snažila ozrejmiť názory členov súdnych rád týkajúcich sa účasti občianskych zástupcov v súdnej správe tým, že sa pýtala niekoľko otvorených otázok v oddelenom dotazníku. Pri analýze veľkého množstva informácií, ktoré sme obdržali, sme brali do úvahy aj prácu predchádzajúcich 5 projektových tímov, ktoré sa zaoberali minimálnymi súdnymi štandardami a závermi, ktoré sa v tejto oblasti prijali na medzinárodnom poli, napríklad tie, prijaté Benátskou komisiou¹.

¹ Európska komisia pre demokraciu prostredníctvom práva – známejšia ako Benátska komisia pretože sa stretáva v Benátkach - je poradným orgánom Rady Európy pre ústavené záležitosti. Úlohou Benátskej komisie je poskytovať právne rady ich členským štátom a najmä pomáhať štátom, ktoré si želajú, aby ich právne a inštitucionálne štruktúry v štáte zosúlادili s Európskymi štandardami medzinárodnou praxou v oblasti demokracie, ľudských práv a právneho štátu. Táto komisia napomáha aj k rozšíreniu a konsolidácii spoločného

Návrh záverečnej správy bol odprezentovaný na Valnom zhromaždení ENCJ vo Varšave v dňoch 1.- 3. júna 2016. Správa ako aj odporúčania, ktoré obsahuje boli prijaté Valným zhromaždením ako najvyšším orgánom Európskej siete súdnych rád, dňa 3. júna 2016.

Vývoj a vypracovanie navrhovaných štandardov

Projektový tím sa snažil zamerať hlavne na problematiku, ktorá zatiaľ nebola predmetom záverov predchádzajúcich pracovných skupín ENCJ. Avšak reagujeme aj na problematiku, o ktorej sa už viedli diskusie v prechádzajúcich rokoch, ako napríklad úroveň účasti občianskych zástupcov - nesudcov v súdnych radách, procese ich menovania a ich účasť v disciplinárnom konaní.

Projektový tím analyzoval materiál, ktorý obdržal na základe odpovedí na dva dotazníky a vypracoval štandardy navrhnuté v tejto správe. Projektový tím sa zameril na nasledovné:

- I. zloženie súdnych rád a iných podobných orgánov s ohľadom na občianskych zástupcov – nesudcov,
- II. proces výberu a menovania týchto predstaviteľov do súdnych rád,
- III. osobné kvality, spôsobilosti a ich politické väzby,
- IV. status občianskych zástupcov – nesudcov,
- V. správanie / etika.

Navrhované minimálne štandardy sú uvedené v druhej časti tejto správy. Komentáre sú v tretej časti. Do správy sme zahrnuli aj príklady z členských krajín, ktoré demonštrujú úlohy “nesudcov” v súdnej správe. Výber týchto príkladov má za cieľ vykresliť niektoré zo zaujímavých riešení tejto problematiky v jednotlivých členských krajinách. Detailnejšie informácie sú v prílohe správy, v ktorej sa nachádzajú odpovede jednotlivých členských krajín na dotazník. Ďakujeme všetkým členom projektového tímu za ich pohľad a názory na otázky, ktoré sme sa pýtali za účelom identifikácie minimálnych štandardov v tejto oblasti.

ústavného dedičstva tým, že zastáva dôležitú úlohu v oblasti riadenia konfliktov a poskytuje “rýchlu ústavnú pomoc” štátom v prechodnom období.

Predchádzajúce prijaté štandardy – úloha a zastúpenie občianskych zástupcov - nesudcov

O otázke účasti nesudcov sa diskutovalo už v predchádzajúcich správach ENCJ, najmä v správe z rokov 2010-2011. Projektový tím prijíma a súhlasí s názorom uvedeným tejto v správe a to konkrétne v tom, že *účinná účasť členov z mimo justičného prostredia pri napĺňaní komoetencií súdnych rád alebo v im podobných orgánoch, pomáha odstraňovať či už skutočné, alebo vnímané súkromné záujmy a tzv. sebaochranu v rámci súdnictva.. Účasť nejustičných zástupcov v súdnych radách dáva súdnictvu väčšiu legitimitu a posilňuje úlohu súdnictva ako strážcu a ochrancu základných práv každého občana* (pozri SÚDNE RADY – Správa 2010-2011).

Postupne vzniká medzinárodný konsenzus, že súdne rady by mali mať širšiu členskú základňu, ktorá by mala zahŕňať väčšinu sudcov, ale rovnako by mala byť ustanovená aj účasť občianskych zástupcov v súdnych radách: *Najúspešnejším modelom sa zdá byť ten s účasťou tvorenou kombináciou volených alebo menovaných členov z radov právnej, akademickej a občianskej spoločnosti s dostatočne širokými právomocami na podporu súdnej nezávislosti a zodpovednosti* (SÚDNE RADY– Správa 2010-2011).

Projektový tím sa úplne zhoduje, že zloženie súdnych rád a iných im podobných orgánov by malo zahŕňať aj účasť občianskych zástupcov - nesudcov.

Zloženie súdnych rád a iných podobných orgánov

Otázka zloženia súdnych rád a podobných orgánov s ohľadom na občianskych zástupcov už bola predmetom skúmania projektovej skupiny ale z iného hľadiska a síce z hľadiska zastúpenia sudcov v súdnych radách:

Ako bolo uvedené v predchádzajúcich správach, orgán zodpovedný za menovania sudcov do funkcií by mal zahŕňať aj podstatnú účasť právnických profesií a právnických expertov (vrátane najskúsenejších sudcov, akademikov, právnikov, prokurátorov a ostatných zástupcov právnických profesií) a mal by zahŕňať aj nezávislých členov – nesudcov reprezentujúcich občiansku spoločnosť, ktorí by boli menovaní spomedzi známych osobností s vysokým morálnym štandardom a zručnosťami v oblasti ľudských zdrojov (POSILŇOVANIE VZÁJOMNEJ DÔVERY: ŠTANDARDY A HODNOTENIE - Správa 2010-2011; ŠTANDARDY PRE VÝBER, MENOVANIE A KARIÉRNÝ RAST SUDCOV - Správa 2011-2012).

Požiadavka na efektívnu účasť nesudcov môže byť splnená len v tých súdnych radách, kde je dostatočný počet nesudcov, a kde majú rovnaké práva, najmä právo hlasovať a kde majú k dispozícii rovnaký administratívny personál, ktorý zabezpečuje, že sa títo predstavitelia môžu plne zúčastňovať na práci a rozhodovaní súdnej rady. Projektový tím po hĺbkovej analýze je toho názoru, že **podiel členov – nesudcov v súdnej rady by mal byť medzi 1/3 a 50%, alebo by to mal byť taký podiel, ktorý zabezpečí efektívnu účasť týchto členov na aktivitách súdnych rád a ktorý prispie k tomu, aby sa títo členovia mohli významne podieľať an rozhodovacom procese súdnych rád.**

Menovanie a kariérny rast, disciplinárne konanie a konanie o sťažnostiach

Projektová skupina súhlasí s návrhom v Minimálnych súdnych štandardoch II, v paragrafe 3.5, že **členovia - nesudcovia (bez ohľadu na ich pracovné zázemie) by sa mali zúčastňovať na ktorýchkoľvek výberových konaniach pokiaľ ide o menovanie nových sudcov a kariérny rast sudcov (kariérny postup na vyššie sudcovské funkcie):** *orgán zodpovedný za menovania sudcov do funkcií by mal zahŕňať aj podstatnú účasť právnických profesií a právnických expertov (vrátane najskúsenejších sudcov, akademikov, právnikov, prokurátorov a ostatných zástupcov právnických profesií) a mal by zahŕňať aj nezávislých členov – nesudcov reprezentujúcich občiansku spoločnosť, ktorí by boli menovaní spomedzi známych osobností s vysokým morálnym štandardom a zručnosťami v oblasti ľudských zdrojov.*

Podobná úvaha by sa mohla týkať aj účasti členov – nesudcov v disciplinárnych konaniach a v konaniach o sťažnostiach.

Súčasný projekt: Minimálne štandardy VI

Návrh minimálnych štandardov týkajúcich sa členov – nesudcov v súdnej správe

Definície

“**Mimosúdni predstavitelia/ nesudcovia**” odkazuje na jednotlivcov, ktorí nie sú sudcovia ani prokurátori, ale sú členmi súdnych rád alebo iných podobných orgánov.

“**Súdna správa**” odkazuje na zastúpenie občianskych zástupcov-nesudcov na aktivitách súdnych rád a v iných podobných orgánoch, vrátane aktivít týkajúcich sa menovaní a kariérneho postupu sudcov a rovnako aj konaní o sťažnostiach a disciplinárnych konaní

1. Zloženie súdnych rád a iných podobných orgánov s ohľadom na nesudcov

- 1.1 Zloženie súdnych rád a iných podobných orgánov by malo zahŕňať aj nesudcov.
- 1.2 Zloženie týchto orgánov by malo by malo odzrkadľovať diverzitu spoločnosti, vrátane rozdielnosti pohlavia.
- 1.3 Presný počet a podiel sudcov a nesudcov by mal byť závislé od typu konkrétneho orgánu. Ide najmä o tieto prípady:
 - v súdnych radoch by mali sudcovia tvoriť väčšinu ale nie viac ako 2/3 všetkých členov. Preto by mali občianski zástupcovia predstavovať najmenej 1/3 členov.
 - v ostatných podobných orgánoch by sa mali občianski zástupcovia podieľať na výberových konaniach pokiaľ ide o menovanie a kariérny rast sudcov (a prokurátorov, ak to majú tieto orgány v kompetencii) na všetkých úrovniach (od služobne najmladšieho sudcu až po služobne najstaršieho).

2. Výberové konanie a menovanie občianskych zástupcov – nesudcov do súdnych rád

- 2.1 Výberové konanie, voľba alebo menovanie občianskych zástupcov - nesudcov by malo byť transparentné a na základe ich zásluh.
- 2.2 Občianska spoločnosť by mala byť zaangažovaná v jednom alebo vo viacerých vyššie spomenutých štádiách (výberové konanie, voľba alebo menovanie), vrátane možnosti navrhovať vhodných kandidátov.
- 2.3 Tam, kde sú nesudcovia menovaní parlamentnými orgánmi, je žiaduce, aby ich výber podliehal odsúhlaseniu kvalifikovanou väčšinou, aby sa tak zabránilo politickému vplyvu.

3. Osobné kvality, spôsobilosť a politické väzby občianskych zástupcov – nesudcov

3.1 Nesudcovia by mali byť osobnosti s vysokým morálnym štandardom, ktorí prinesú do súdnej správy dobré znalosti a skúsenosti z mimojustičného okolia. Očakáva sa že ich správanie ako aj výkon ich funkcie bude spĺňať vysoké štandardy, ako napríklad tie uvedené v Siedmich princípoch verejného života (z roku 1995), návrh prijatý Komisiou Spojeného kráľovstva k štandardom vo verejnom živote (tzv. Nolanské princípy). Princípy sú nasledovné: nesebeckosť, bezúhonnosť, objektivita, zodpovednosť, otvorenosť, čestnosť a vodcovstvo. Nesudcovia by mali byť menovaní v súlade so štandardami odsúhlasenými v Dublinskej deklarácii o Štandardoch pre výber a menovanie členov justície z roku 2012. Článok II. Ods. 5 znie: *orgán zodpovedný za menovania sudcov do funkcií by mal zahŕňať aj podstatnú účasť právnických profesií a právnických expertov (vrátane najskúsenejších sudcov, akademikov, právnikov, prokurátorov a ostatných zástupcov právnických profesií) a mal by rovnako zahŕňať aj nezávislých členov – laikov reprezentujúcich občiansku spoločnosť, ktorí budú menovaní so známymi osobnosťami s vysokým morálnym kreditom a zručnosťami a skúsenosťami v oblasti ľudských zdrojov.*

3.2 To znamená, že o osoby s patričným vzdelaním a skúsenosťami/praxou by mohli byť považované za kandidátov na menovanie za občianskych zástupcov – nesudcov do súdnej rady. Do takýchto kategórií by mohli patriť: právnici, akademici, a iní odborníci ako sociológovia, psychológovia, ekonómovia, špecialisti v oblasti riadenia ľudských zdrojov a predstavitelia občianskych združení.

3. 3 Za účelom zabezpečenia tzv. hlasu ľudu, by nesudcovia nemali byť politici a ani osoby s politickými väzbami.

3. 4 Aby sme rešpektovali princíp oddelenia mocí v štáte, Minister spravodlivosti by nemal byť členom súdnej rady a alebo iného podobného orgánu.

3. 5 Treba dodať, že člen – nesudca súdnej rady alebo iného podobného orgánu by nemal byť zaangažovaný do politiky po určitú primeranú dobu a to pred svojím mandátom ako aj po jeho skončení.

3. 6 Určité osoby by mali byť vždy považované za nevhodných kandidátov na členov – nesudcov v súdnej rade, ide najmä o tieto osoby:

- sudcov (aj tých na dôchodku),
- osoby odsúdené za trestné činy, alebo tie, ktoré sú v úpadku (bankrot) alebo tie, ktoré boli iným spôsobom vylúčené zo štátnej služby,
- členovia parlamentu (vrátane bývalých členov), a
- členovia vlády (vrátane bývalých členov).

4. Postavenie občianskych zástupcov – nesudcov

4.1 Nesudcovia by mali mať v súdnej rade rovnaké práva a povinnosti ako sudcovia.

4.2 Sudcovia rovnako ako predstavitelia občianskej spoločnosti by mali byť rovnako zaangažovaní do rozhodovacieho procesu. Na zabezpečenie efektívnej účasti predstaviteľov občianskej spoločnosti sa odporúča, aby sa myslelo na to, že má byť zabezpečený rovnaký počet hlasov pri kreovaní súdnej rady a následne teda aj pri samotnom hlasovaní v súdnej rade.

4. 3 Nesudcovia – zástupcovia občianskej spoločnosti musia mať take isté hlasovacie práva a mali by byť zaangažovaní do práce vo všetkých orgánoch súdnej rady, vrátane predsedajúcich výborov, pracovných skupín a podskupín súdnej rady. Aj z tohto dôvodu by mali mať títo členovia právo na rovnaký prístup ku podpornému personal (t.j. zamestnancov kancelárií), dokumentom a zdrojom informácií ako sudcovia.

4.4 Nesudcovia by mali byť rovnako finančne ohodnotení/ resp. by mali dostať rovnaké finančné náhrady (napr. cestovné náhrady) ako sudcovia za ich aktivity súvisiace s členstvom v súdnej rade alebo v iných podobných orgánoch.

5. Etika/správanie

5.1 Zástupcovia občianskej spoločnosti počas svojho mandátu v súdnej rade alebo iných podobných orgánoch by mali byť viazaní pri výkone svojej funkcie všetkými etickými pravidlami, ktoré platia aj pre sudcov v takýchto orgánoch.

5.2 Preto pri návrhu, písaní a prijímaní etických kódexov by mali mať súdne rady a iné podobné orgány na pamäti aj prítomnosť zástupcov občianskej spoločnosti v takýchto orgánoch.

5.3 Etický kódex by mal upravovať najmä tieto oblasti (v závislosti od právomocí orgánu, ktorý kódex vydal): diskretnosť nesudcov vo vzťahu ku všetkým záležitostiam; čestnosť nesudcov; objektivitu a nestrannosť nesudcov; povinnosť zúčastňovať sa zasadnutí; povinnosť plniť všetky zverené úlohy; povinnosť odstúpiť v prípade konfliktu záujmov.

5.4 Ak v členskom štáte neexistuje etický kódex, etika nesudcov môže byť upravená ustanoveniami dokumentu “Sedem princípov verejného života”(tzv. Nolanské princípy) alebo inými príbuznými dokumentmi (napr. Londýnska deklarácia ENCJ o súdnej etike z roku 2010, časť 1.).

Komentáre k Minimálnym Štandardom VI

Hlavnou úlohou projektového tímu bolo vypracovať a odporučiť štandardy pre zahrnutie zástupcov občianskej spoločnosti – tzv. nesudcov (niekedy nazývaných aj prísediaci) v súdnej správe. ENCJ sa už v predchádzajúcich správach, ako aj v tejto správe vyjadrila, že zástupcovia občianskej spoločnosti v súdnej rade sú hodnotení ako jej pridaná hodnota.

Preto bola projektovému tímu zverená úloha zistiť a navrhnúť odpovede na nasledovné otázky:

- Aké sú dôvody na to, aby sme mali nesudcov alebo aj neprávnikov v súdnej správe?
- Ako majú byť títo členovia zaangažovaní v súdnej správe?

Pri odpovedi na tieto otázky sme dospeli k záveru, že dôvera verejnosti v súdnictvo sa posilňuje, keď sú sudcovia menovaní a keď o ich kariérom raste rozhoduje orgán, ktorého členovia aspoň z časti predstavujú diverzitu spoločnosti v ktorej žijú a pracujú.

Myslíme si, že je dôležité mať pohľad aj zvonku na súdnu správu a s prínosom nielen od zástupcov profesijných právnických združení (právnici, profesori práva, ...) ale aj s ozajstným prínosom k súdnej správe od občianskej spoločnosti a jej zástupcov.

Štandardy ku u zloženiu súdnych rád a im podobným orgánom s ohľadom na nesudcov

- Zloženie súdnych rád a iných podobných orgánov by malo zahŕňať aj nesudcov.
- Zloženie týchto orgánov by malo by malo odzrkadľovať diverzitu spoločnosti, vrátane rozdielnosti pohlavia.
- Presný počet a podiel sudcov a nesudcov by mal byť závislé od typu konkrétneho orgánu. Ide najmä o tieto prípady:
 - v súdnych radách by mali sudcovia tvoriť väčšinu ale nie viac ako 2/3 všetkých členov. Preto by mali občianski zástupcovia predstavovať najmenej 1/3 členov.
 - v ostatných podobných orgánoch by sa mali občianski zástupcovia podieľať na výberových konaniach pokiaľ ide o menovanie a kariérny rast sudcov (a prokurátorov, ak to majú tieto orgány v kompetencii) na všetkých úrovniach (od služobne najmladšieho sudcu až po služobne najstaršieho).

Pri riešení problematiky zastúpenia občianskych zástupcov v súdnej rade, resp. ich pomeru voči sudcom, sme študovali a diskutovali o mnohých odporúčaníach Benátskej komisie, ktoré sa zaoberajú členstvom týchto zástupcov v súdnych radách. Vo svojom záverečnom stanovisku k návrhu ústavných zmien súdnictva v Albánsku zverejnenom 14. marca 2016 (tzv. Odporúčanie Albánsku) Benátska komisia odporúča zahrnutie nesudcov do súdnej správy, ale je zdržanlivá v odporúčaní dať takýmto predstaviteľom väčšie hlasovacie práva:

14. ...Benátska komisia zdôrazňuje, že nie je jej úlohou navrhovať ústavný predpis pre voľbu občianskych zástupcov do súdnej rady. Vo svojom "Dočasnom odporúčaní", Benátska komisia iba zdôraznila potrebu zabezpečiť pluralitné zloženie súdnej rady Albánska aj prostredníctvom legislatívnych zmien a aby sa aj takýmto spôsobom zabezpečilo, že v súdnej rade bude zastúpené široké spektrum názorov a snáh v existujúcej spoločnosti.

15. Pluralitné zloženie môže byť docielené rôznymi spôsobmi, nemusí to nutne znamenať ustanovenie väčších hlasovacích práv pre občianskych zástupcov v súdnej rade. Prítomnosť silnej sudcovskej časti v súdnej rade výrazne znižuje riziko politických vplyvov. (BENÁTSKA KOMISIA, Odporúčanie č. 824/2015, CDL-AD(2016)009²)

Koncepcia zástupcov občianskej spoločnosti v súdnictve je založená na myšlienke, že pre právny štát a efektívnu spravodlivosť musí byť justícia prepojená s občianskou spoločnosťou. Občianska spoločnosť nastavuje súdnictvu zrkadlo a ukazuje jej iný pohľad na rôzne problémy. Zástupcovia občianskej spoločnosti sa môžu pozerieť na problém z inej, širšej perspektívy. Takíto zástupcovia nie sú žaťazení a obmedzení pracovnými návykmizáujmy a názory verejnosti a môžu byť spájacím mostom medzi sudcami a spoločnosťou.

Prítomnosť občianskych zástupcov v súdnej rade a v iných podobných orgánoch napomáha podporovať kultúru dôvery, otvorenosti a transparentnosti v súdnom systéme takým spôsobom, že súdnictvo ako celok je zodpovedné zo svojej činnosti spoločnosti, v ktorej vykonáva svoju činnosť a plní svoje funkcie transparentne, efektívne a spravodlivo. Napríklad, fakt že občiansky zástupca predsedá komisii/senátu, ktorý rieši sťažnosti voči sudcom, môže byť vnímaný tak, že takýto predsedajúci je nezávislý od sudcu, voči ktorému smeruje sťažnosť.

Nesudcovia môžu byť nápomocní pri vytváraní všeobecnej politiky, ktorá zabezpečí, že spoločnosť bude vnímať súdnictvo ako nezávislé a zodpovedné. Prítomnosť občianskych zástupcov v súdnej rade a v iných podobných orgánoch podporuje hlbšiu diskusiu. Nesudcovia môžu mať mnoho funkcií: prinášajú svoje životné a pracovné skúsenosti do procesu hodnotenia, pretože vo všeobecnosti sa veľmi zaujímajú o hodnotenie individuálneho sudcu ako aj celkového procesu rozhodovania na súdoch. V súvislosti s týmto záujmom by malo byť zangažovanie nesudcov do súdnej správy brané ako nevyhnutné.

Laický prvok v súdnictve môže priniesť aj takú odbornú znalosť, ktorá v justícii chýba. Hovoríme napríklad o finančnej odbornosti, znalosti IKT alebo skúsenostiach a schopnostiach v oblasti menežmentu a riadenia ľudských zdrojov.

² [http://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2016\)009-e](http://venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2016)009-e)

Príklad z Belgicka

V Belgicku je súdna rada zložená zo 44 členov. 22 členov - sudcov je volených sudcami (11 flámsky hovoriacich a 11 francúzsky hovoriacich; patria medzi nich aj prokurátori). 22 nesudcov je menovaných Snátom (11 flámsky hovoriacich a 11 francúzsky hovoriacich). Každá jazyková skupina sa spravidla skladá zo 4 právnikov – advokátov s 10 ročnou praxou, 3 univerzitní profesori práva s najmenej 10 ročnou praxou a 4 členovia ktorí sú vysokoškolsky vzdelaní a majú 10 ročnú prax.

Príklad z Francúzska

Po ústavnej zmene v roku 2008, sa počet nesudcov v súdnej rade zvýšil oproti členom – sudcom. Účelom tejto zmeny bolo vyhnúť sa potenciálnemu korporativizmu v justícii, presadzovaniu vlastných záujmov a vlastnej ochrane a zároveň dovoliť širšiu účasť právnych odborníkov a expertov na správe súdnictva. Každý stav (aj sudcovia aj prokurátori) majú 15 členov v súdnej rade pričom 8 z týchto 15 členov tvoria prísediaci. Princíp väčšiny nesudcov v súdnej rade neoslabuje nezávislosť súdnej moci, pretože výber a menovanie nesudcov do funkcie člena súdnej rady je transparentný a chráni nesudcov od politického tlaku. Skúsenosti francúzskej súdnej rady potvrdzujú, že nakoľko nesudcovia sú z rôznych oblastí civilného života, neexistujú medzi sudcami a nesudcami rozdiely.

Príklad z Holandska

Národná výberová komisia pre sudcov je zložená z Prezídia (dvaja sudcovia a dvaja sekretári), 12 členov a 6 zástupcov. 12 členovia sú: 6 sudcovia a 6 nesudcovia s tým, že minimálne jeden člen je z úradu verejného ochrancu práv, jeden je právnik a 4 členovia sú z mimosúdneho prostredia. Zo 6 zástupcov sú 3 sudcovia a 3 nesudcovia s tým, že minimálne jeden člen je z úradu verejného ochrancu práv, jeden je právnik a 1 člen je z mimosúdneho prostredia.

Jeden člen projektového tímu poznamenal, že: *“Prítomnosť nesudcov ako plnohodnotných členov súdnej rady sa preukázala ako veľmi produktívna. Nesudcovia v súdnej rade dávajú príležitosť pre živšiu debatu. Hoci fakt, že nesudcovia sú do súdnej rady nominovaní parlamentom môže navodzovať podozrenie o politickom zasahovaní do súdnej rady, celkový*

záver je pozitívny a zdá sa, že sa tak posilňuje právomoc rozhodnutí súdnej rady. Súdna rada sa takto stala platformou, kde sudcovia, prokurátori, právnici, profesori a ostatní zástupcovia občianskej spoločnosti môžu spoločne diskutovať ako rovní a predkladať spoločne návrhy na zlepšenie fungovania justície.”

Iný člen projektového tímu ďalej dodal, že: “ nesudcovia sú naozaj veľmi dôležití pokiaľ ide o to aby sa do istej miery zabránilo tzv. vnútornej solidarite medzi sudcami. Nesudcovia sú súčasťou veľmi dôležitej verejnej kontroly občianskej spoločnosti nad súdnou správou. Na jednej strane sú zástupcami ľudí, ktorí sú do svojich funkcií menovaní parlamentom, a ktorí požadujú, aby s aim sudcovia v demokratickej spoločnosti zodpovedali, zatiaľ čo na druhej strane sú to profesionáli, ktorí rozumejú delikátnosti, resp. chýlostivosti takejto zodpovednosti pokiaľ sa má zachovať autorita a dôvera v justíciu.”

Štandardy ku výberovému konaniu a menovaniu občianskych zástupcov – nesudcov do súdnych rád

- Výberové konanie, voľba alebo menovanie občianskych zástupcov - nesudcov by malo byť transparentné a na základe ich zásluh.
- Občianska spoločnosť by mala byť zaangažovaná v jednom alebo vo viacerých vyššie spomenutých štádiách (výberové konanie, voľba alebo menovanie), vrátane možnosti navrhovať vhodných kandidátov.
- Tam, kde sú nesudcovia menovaní parlamentnými orgánmi, je žiaduce, aby ich výber podliehal odsúhlaseniu kvalifikovanou väčšinou, aby sa tak zabránilo politickému vplyvu.

Aj pri riešení tejto problematiky nám boli nápomocné mnohé odporúčania Benátskej komisie.

V marci 2016 sa Benátska komisia venovala problematike ustanovenia občianskych zástupcov v súdnych radoch (BENÁTSKA KOMISIA, Odporúčanie č. 824/2015, CDL-AD(2016)009)³. Toto odporúčanie analyzuje možné spôsoby a metodológiu ustanovenia občianskych zástupcov do funkcie s cieľom zabezpečiť výber tých najvhodnejších kandidátov

³ <http://www.venice.coe.int/webforms/documents/?country=34&year=all>

a odpolitizovať celý process výberu. Nižšie uvádzame rôzne všeobecné vyhlásenia z odporúčania. Ktokoľvek by sa chcel uvedeným vyjadrením zaoberať podrobnejšie, nech si pozrie detailne samotné odporúčanie.

16. *Čo sa týka občianskych zástupcov - nesudcov, process ich navrhovania do funkcie je tak dôležitý ako ich voľby. Ich nezainteresovanosť a oddelenie od politiky môže byť zabezpečené cez transparentný a otvorený proces navrhovania na základe iniciatívy autonómnych orgánov (univerzity, mimovládne organizácie, advokátske asociácie, atď. ...) a ukončený tzv. menovacou radou, ktorá by bola zložená zo zástupcov justície. Takýto návrhový process by mal zabezpečiť, aby samotný parlament vyberal medzi tými najkvalifikovanejšími kandidátmi a aby nevyberal spomedzi politických nominantov.* (BENÁTSKA KOMISIA, Odporúčanie č. 824/2015, CDL-AD(2016)009, článok 16)

17. [...] *Benátska komisia zdôrazňuje, že je na domácom zákonodarcovi aby našiel taký systém, ktorý by po prvé zabezpečil predvýber najvhodnejších kandidátov nejakým expertným orgánom a po druhé, aby nechal opozícii šancu ovplyvniť výber občianskych zástupcov do súdnej rady prostredníctvom kvalifikovanej väčšiny alebo iným spôsobom.* (BENÁTSKA KOMISIA, Odporúčanie č. 824/2015, CDL-AD(2016)009, článok 17)

Benátska komisia je toho názoru, že výsledok voľby v zákonodarnom orgáne by mal byť odsúhlasený dvojtretinovou väčšinou s mechanizmom proti možnému zablokovaniu alebo by mala existovať nejaká iná metóda založená na proporcionalite, ktorá by zabezpečila vplyv opozície na zloženie súdnej rady (CDL-AD (2013)007, ODPORÚČANIE KU NÁVRHU ZMIEN ZÁKONA O VŠEOBECNÝCH SÚDOCH V GRUZÍNSKU, §§52-53).

Za účelom zabezpečenia demokratickej legitimacy súdnej rady, ostatných členov by mal voliť parlament spomedzi osôb s potrebným právnickým vzdelaním pričom by mal brať ohľad na možný konflikt záujmov (CDL-AD(2007)028, SPRÁVA BENÁTSKEJ KOMISIE O SPÔSOBE USTANOVOVANIA DO FUNKCII V SÚDNICTVE, §29).

Príklad z Bulharska

V Bulharsku je proces pre Národnou radou pre výber nesudcov do Najvyššej súdnej rady transparentný a verejný. Návrhy spolu s písomnou koncepciou kandidáta, jeho detailným profesijným životopisom, vyhlásením o majetku a pôvode prostriedkov, ktorým nadobudol majetok a vyhlásením o existencii, resp. neexistencii súkromného záujmu podľa zákona o Konflikte záujmov, sú zverejnené na internetovej stránke Národnej rady.

Nie neskôr ako 7 dní pred samotným vypočutím kandidáta, predkladajú vyjadrenie ku kandidátom spolu s otázkami na kandidáta ústavnoprávnemu výboru bulharského parlamentu tieto subjekty: neziskové právnické osoby registrované na vykonávanie činností vo verejnom záujme, inštitúcie vyššieho vzdelania a vedecké organizácie. Vyjadrenia a otázky ku kandidátom zverejňuje ústavnoprávny výbor na internetovej stránke Národnej rady.

Ústavnoprávny výbor bulharskej národnej rady vypočúva na verejnom zasadnutí každého kandidáta. Výbor predkladá návrhy kandidátov národnej rade prostredníctvom detailného popisu a odôvodnenej správy, ktorá sa týka profesionálnych kvalít a bezúhonnosti kandidátov. Správa je zverejnená na internetovej stránke bulharskej národnej rady. Národná rada volí každého z členov Najvyššej súdnej rady oddelene (teda od prípadu k prípadu) a to dvojtretinovou väčšinou

Štandardy ku osobným kvalitám, spôsobilosti a politickým väzbám občianskych zástupcov – nesudcov

- Nesudcovia by mali byť osobnosti s vysokým morálnym štandardom, ktorí prinesú do súdnej správy dobré znalosti a skúsenosti z mimojudičného okolia. Očakáva sa že ich správanie ako aj výkon ich funkcie bude spĺňať vysoké štandardy, ako napríklad tie uvedené v Siedmych princípoch verejného života (z roku 1995), návrh prijatý Komisiou Spojeného kráľovstva k štandardom vo verejnom živote (tzv. Nolanské princípy). Princípy sú nasledovné: nesebeckosť, bezúhonnosť, objektivita, zodpovednosť, otvorenosť, čestnosť a vodcovstvo. Nesudcovia by mali byť menovaní v súlade so štandardami odsúhlasenými v Dublinskej deklarácii o Štandardoch pre výber a menovanie členov justície z roku 2012. Článok II. Ods. 5 znie: *orgán zodpovedný za menovania sudcov do funkcií by mal zahŕňať aj podstatnú účasť právnických profesií a právnických expertov (vrátane najskúsenejších sudcov, akademikov, právnikov, prokurátorov a ostatných zástupcov právnických profesií) a mal by rovnako zahŕňať aj nezávislých členov – laikov reprezentujúcich občiansku spoločnosť, ktorí budú menovaní so známymi osobnosťami s vysokým morálnym kreditom a zručnosťami a skúsenosťami v oblasti ľudských zdrojov.*
- To znamená, že o osoby s patričným vzdelaním a skúsenosťami/praxou by mohli byť považované za kandidátov na menovanie za občianskych zástupcov – nesudcov do súdnej rady. Do takýchto kategórií by mohli patriť: právnici, akademici, a iné

odborníci ako sociológovia, psychológovia, ekonómovia, špecialisti v oblasti riadenia ľudských zdrojov a predstavitelia občianskych združení.

- Za účelom zabezpečenia tzv. hlasu ľudu, by nesudcovia nemali byť politici a ani osoby s politickými väzbami.
- Aby sme rešpektovali princíp oddelenia mocí v štáte, Minister spravodlivosti by nemal byť členom súdnej rady a alebo iného podobného orgánu.
- Treba dodať, že člen – nesudca súdnej rady alebo iného podobného orgánu by nemal byť zaangažovaný do politiky po určitú primeranú dobu a to pred svojím mandátom ako aj po jeho skončení.
- Určité osoby by mali byť vždy považované za nevhodných kandidátov na členov – nesudcov v súdnej rade, ide najmä o tieto osoby:
 - sudcov (aj tých na dôchodku),
 - osoby odsúdené za trestné činy, alebo tie, ktoré sú v úpadku (bankrot) alebo tie, ktoré boli iným spôsobom vylúčené zo štátnej služby,
 - členovia parlamentu (vrátane bývalých členov), a
 - členovia vlády (vrátane bývalých členov).

V prípade osobnostných kvalít, ich politických väzieb či odborných spôsobilostí Benátska komisia odporúča, aby politici, členovia parlamentu a predstavitelia výkonnej moci, neboli členmi súdnej rady alebo iných podobných orgánov. Avšak vieme, že v súčasnosti v mnohých členských krajinách sú zástupcovia iných zložiek moci *ex officio* aj členmi súdnej rady: odporúčame preto, aby takéto zákonné ustanovenia boli prehodnotené a ak je to možné aby boli depolitizované.

Odpovede na dotazník vyplňaný členskými inštitúciami odhalili, že v niektorých členských krajinách sú nesudcovia volení parlamentom na politickom základe. Toto považujeme za nevyhovujúce. Jednoducho politická príslušnosť predstavuje skutočný problém, a malo by sa mu predchádzať, pretože riskujeme vnúmanie konfliktu záujmov medzi výkonnou mocou a súdnictvom. Nesudcovia by mali mať zakázané členstvo v politickej strane alebo byť politicky príslušný k určitému politickému zoskupeniu počas ich členstva v súdnej rade a mali by sa vyhnúť akýmkoľvek kontaktom s politikou po primeranú dobu pred a po ich členstve v súdnej rade.

Tento náš názor presahuje vyjadrenia Benátskej komisie: *Aby bolo možné izolovať súdnu radu od politiky, jej členovia by nemali byť aktívnymi členmi parlamentu* (CDL-AD(2007)028, SPRÁVA BENÁTSKEJ KOMISIE O SPÔSOBE USTANOVOVANIA DO FUNKCII V SÚDNICTVE, §32). *Čo sa týka členstva nesudcov v súdnej rade, považuje sa vhodné ak je takáto osoba menovaná do funkcie na základe svojich spôsobilostí (kompetencií) a postavenia v občianskej spoločnosti. Právnické skúsenosti a zručnosti, ktoré osoba získala buď z vykonávania právnickej činnosti, alebo z pôsobenia na akademickej alebo inej “kvázi-právnickej” pozícii sú dôležité preto, aby laický prvok – teda zástupcovia občianskej spoločnosti mali požadované vedomosti a skúsenosti o kompetenciách súdnej rady, mali dostatočné znalosti o “justičnom živote” aby porozumeli fungovaniu justičného systému s ohľadom na väčšiu otvorenosť smerom k občianskej spoločnosti a aby tak zabezpečovali lepšiu transparentnosť aktivít súdnej rady pre justíciu.* (SÚDNE RADY – Správa ENCJ 2010-2011, článok 2.5).

Projektový tím zdôrazňuje výhody angažovania tých zástupcov občianskej spoločnosti, ktorí sú vo svojich kruhoch veľmi vážení a ktorí dokážu zastupovať radového občana a navyše aj vo vzťahu k potrebám celej spoločnosti a preto vedú k rôznorodému zastúpeniu spoločnosti v súdnej rade.. (SÚDNE RADY – Správa ENCJ 2010-2011, článok 2.6).

V záujme zabezpečenia demokratickej legitímnosti súdnej rady, ostatní členovia by mali byť volení parlamentom spomedzi osôb s požadovaným právnickým vzdelaním pričom by mali mať na zreteli aj možný konflikt záujmov. (CDL-AD(2007)028, SPRÁVA BENÁTSKEJ KOMISIE O SPÔSOBE USTANOVOVANIA DO FUNKCII V SÚDNICTVE, §29).

Benátska komisia mala v roku 2007 za to, že *Hoci prítomnosť členov exekutívnej moci v súdnej rade by mohla vzbudiť obavy ohľadom dôveryhodnosti súdnej rady, takáto prax je celkom bežná . [...] Podľa Benátskej komisie takáto prítomnosť exekutívy v súdnej rade neznamena, že by mohla oslabovať nezávislosť súdnej rady. Avšak minister spravodlivosti by sa podľa nej nemal zapájať do všetkých rozhodnutí súdnej rady, napríklad hovoríme o tých, ktoré sa týkajú disciplinárnych opatrení.* (CDL-AD(2007)028, SPRÁVA BENÁTSKEJ KOMISIE O SPÔSOBE USTANOVOVANIA DO FUNKCII V SÚDNICTVE, články 33-35)

Projektová komisia uvažovala aj nad tým, či je vhodné aby hlava štátu predsedala súdnej rade, ale nakoniec sme sa rozhodli pristúpiť k tejto otázke pragmaticky, ako to urobila aj Benátska komisia. *V systémoch parlamentnej demokracie, kde prezident/hlava štátu má viac formálnych právomocí neexistuje žiadna prekážka pre ktorú by prezident/hlava štátu nemohol byť aj predseda súdnej rady, zatiaľčo v (semi-) prezidentských systémoch by*

predseda súdnej rady mohol byť volený samotnou súdnou radou spomedzi jej členov – nesudcov. Takéto riešenie by mohlo priniesť potrebnú rovnováhu medzi nezávislosťou predsedu a možnými korporatívnymi potrebami v rámci súdnej rady (CDL-AD(2007)028, SPRÁVA BENÁTSKEJ KOMISIE O SPÔSOBE USTANOVOVANIA DO FUNKCII V SÚDNICTVE, články 33-35).

Príklad z Holandska

V Holandsku existuje tzv. Vizitačná komisia, ktorej úlohou je hodnotiť kvalitu organizácie súdnictva (tzv. revízie súdov alebo vizitácie súdov). Raz a 4 roky táto nezávislá komisia navštívi všetky sudy a pripraví hodnotenia. Účelom vizitácií súdov je zlepšenie kvality a zodpovednosti vo vzťahu k verejnosti. Táto vizitačná komisia je kreovaná súdnou radou. Komisia má 15 členov, šiesti z nich sú sudcovia. Ostatní členovia sú zo všetkých častí spoločnosti, vrátane bývalých členov vlády, starostov/primátorov, obchodu, akademického prostredia, komunitných organizácií, právnikov (advokátov) a prokuratúry. V roku 2014 bolo jedným z hodnotiacich kritérií aj do akej miery sú sudy spojené so spoločnosťou.

Príklad z Litvy

Nesudcovia súdnej rade sú vyberaní z rôzneho okruhu profesií: ekonómovia, psychiatri, psychológovia, novinári, zástupcovia Transparency International, atď. Pravidlom je, že takíto členovia majú dobré renomé v litovskej spoločnosti a ich názory sú vysoko cenené.

Príklad z Francúzska

Od roku 2008, kedy prebehla ústavná zmena, prezident republiky a minister spravodlivosti sa už nezúčastňujú zasadnutí súdnej rady.

Štandardy k postaveniu občianskych zástupcov – nesudcov

- Nesudcovia by mali mať v súdnej rade rovnaké práva a povinnosti ako sudcovia.
- Sudcovia rovnako ako predstavitelia občianskej spoločnosti by mali byť rovnako zaangažovaní do rozhodovacieho procesu. Na zabezpečenie efektívnej účasti predstaviteľov občianskej spoločnosti sa odporúča, aby sa myslelo na to, že má byť

zabezpečený rovnaký počet hlasov pri kreovaní súdnej rady a následne teda aj pri samotnom hlasovaní v súdnej rade.

- Nesudcovia – zástupcovia občianskej spoločnosti musia mať take isté hlasovacie práva a mali by byť zaangažovaní do práce vo všetkých orgánoch súdnej rady, vrátane predsedajúcich výborov, pracovných skupín a podskupín súdnej rady. Aj z tohto dôvodu by mali mať títo členovia právo na rovnaký prístup ku podpornému personal (t.j. zamestnancov kancelárií), dokumentom a zdrojom informácií ako sudcovia.
- Nesudcovia by mali byť rovnako finančne ohodnotení/ resp. by mali dostať rovnaké finančné náhrady (napr. cestovné náhrady) ako sudcovia za ich aktivity súvisiace s členstvom v súdnej rade alebo v iných podobných orgánoch.

Čo sa týka ich postavenia v súdnej rade, občianski zástupcovia by mali mať rovnaké prostriedky/príležitosti, vrátane rovnakého práva voliť, rovnakého práva na finančné ohodnotenie za svoje pôsobenie v rade alebo práva na poskytnutie rovnakých denných diet (stravné, vreckové). S uvedeným súvisí aj právo na dobrú administratívnu podporu.

Efektívnu účasť zástupcov občianskej spoločnosti nemôžeme dosiahnuť bez toho, aby sme zástupcom nezaručili rovnaké hlasovacie právo vo všetkých štruktúrach, funkciách a pri všetkých kompetenciách súdnej rady. Benátska komisia vo svojom Stanovisku k Maďarsku z roku 2012 hovorí: *“Súdne rady by nemali byť zložené len zo sudcov. Je dôležité, aby sme pluralistické zloženie súdnych rád dosiahli nielen prizývaním si zástupcov občianskej spoločnosti ako hostí, ale aby sme ich začlenili do súdnych rád ako plnohodnotných členov s plnými volebnými právami”* (CDL-AD(2012)020, STANOVISKO K HLAVNÝM ZÁKONOM SÚDNICTVA KTORÉ BOLI POZMENENÉ PRIJATÍM STANOVISKA CDL-AD(2012)001 K MAĎARSKU, §§33, 34).

Ak je to vhodné mali by sa prijať také opatrenia na zloženie kvór orgánov súdnych rád (väčšina potrebná na prijatie rozhodnutia) aby sa zabezpečila správna rovnováha síl v rozhodovaní medzi sudcami a nesudcami.

Úlohy nesudcov v súdnych radoch budú z časti závisieť od ich individuálnych schopností a záujmu čo najlepšie vykonávať a implementovať im zverené funkcie a úlohy.

Úroveň účasti občianskych zástupcov môže byť buď na plný alebo čiastočný úväzok: *Z čiastkových výsledkov projektových tímov k tejto problematike je jasné, že v súdnych radoch*

pracujú členovia buď na plný alebo čiastočný úväzok (SÚDNE RADY – Správa ENCJ 2010-2011, odsek 2.6).

Aby sme zabezpečili aj “nesudcovský” pohľad na aktivity súdnej rady, zamestnanci súdnych rád a iných im podobných orgánov vrátane komisií, panelov, pracovných skupín by mali byť z oblastí mimo justície a to v adekvátnych počtoch.

Príklad z Francúzska

Francúzska súdna rada zabezpečuje, aby sa nesudcovia a sudcovia zúčastňovali na celej práci súdnej rady a aby sa mohli využiť názory oboch skupín členov. Napríklad pred vypočutím kandidátov na pozíciu predsedu súdu alebo odvolacieho súdu, dvaja členovia súdnej rady, ktorí musia byť povinne nesudca a sudca, predkladajú spis každého kandidáta. V praxi tento dvojitý pohľad na osobu kandidáta posilňuje objektívny spôsob predkladania spisov kandidátov.

Podobne je to aj pri každej z troch komisií pre sťažnosti, ktorá je zložená z dvoch sudcov a dvoch nesudcov. Sťažovateľ je upovedomený o zložení komisie, ktorej bola jeho sťažnosť pridelená a teda že jeho sťažnosť bude prešetrená nielen sudcom alebo prokurátorom, ale teda aj členom – nesudcom.

V neposlednom rade, súdna rada zabezpečuje, aby zloženie každej z komisií, najmä tej pre prípravu rokovacieho poriadku súdnej rady, umožňovalo rovnováhu medzi sudcami a nesudcami v súdnej rade.

Príklad z Belgicka

V belgickej súdnej rade sú nesudcovia “plnohodnotní” členovia s úplnými hasovacími právami. Majú take isté právomoci ako sudcovia. Každý organ (komisia) súdnej rady pozostáva z rovnakého počtu sudcov a nesudcov.

Štandardy k etike občianskych zástupcov v súdnej rade

- Zástupcovia občianskej spoločnosti počas svojho mandátu v súdnej rade alebo iných podobných orgánoch by mali byť viazaní pri výkone svojej funkcie všetkými etickými pravidlami, ktoré platia aj pre sudcov v takýchto orgánoch.
- Preto pri návrhu, písaní a prijímaní etických kódexov by mali mať súdne rady a iné podobné orgány na pamäti aj prítomnosť zástupcov občianskej spoločnosti v takýchto orgánoch.
- Etický kódex by mal upravovať najmä tieto oblasti (v závislosti od právomocí orgánu, ktorý kódex vydal): diskretnosť nesudcov vo vzťahu ku všetkým záležitostiam; česť nesudcov; objektivitu a nestrannosť nesudcov; povinnosť zúčastňovať sa zasadnutí; povinnosť plniť všetky zverené úlohy; povinnosť odstúpiť v prípade konfliktu záujmov.
- Ak v členskom štáte neexistuje etický kódex, etika nesudcov môže byť upravená ustanoveniami dokumentu “Sedem princípov verejného života”(vydaný britskou vládou Komisiou pre štandardy vo verejnej službe) alebo inými príbuznými dokumentmi (napr. Londýnska deklarácia ENCJ o súdnej etike z roku 2010, časť 1.).

Pri úvahách o štandardoch v tejto oblasti sme nadviazali na závery projektovej skupiny *Minimálne súdne štandardy V: Disciplinárne konanie a zodpovednosť sudcov [2014-2015]*.

Ako sme už vyššie spomínali, etické štandardy, či už zhrnuté do kódexu alebo do pravidiel, aplikovateľné na sudcov – členov súdnej rady by mali byť aplikovateľné aj na zástupcov občianskej spoločnosti – nesudcov v súdnej rade.

Ak občianski zástupcovia majú mať rovnaké hlasovacie práva, majú byť rovnako odmeňovaní ako sudcovia a majú mať rovnaký prístup k administratívnej podpore, tak títo musia spĺňať rovnako vysoké štandardy, ktoré sa kladú na ich správanie a osobnosť ako na sudcov a v prípade porušenia zásad etiky by mali byť odvolateľný zo svojej funkcie rovnako ako sudcovia.

Chceme dať do pozornosti najmä jeden ukazovateľ, ktorý už priniesol predchádzajúci vyššie uvedený projektový tím:

III...Etický kódex môže posilniť dôveru verejnosti v súdnictvo a podporiť lepšie porozumieť úlohám sudcu či už v jeho pracovnom, ale aj súkromnom živote. Etický kódex musí byť prístupný verejnosti.

Princípy stanovené v predchádzajúcom projekte k Minimálnym štandardom V. môžu poskytnúť ďalšie užitočné usmernenia týkajúce sa prístupu k regulovaniu správania sa, prípadne sankcionovania, členov – nesudcov v súdnych radách a iných im podobných orgánoch.

Nesudcovia sú v rovnováhe so sudcami v súdnej rade. Môže sa od nich požadovať, aby vyhlásili že sa vyhnú a zároveň sa aj vyhli možnému konfliktu záujmov, ktorý môže vzniknúť z ich vlastných aktivít a to najmä ak sú členmi súdnej rady len na čiastočný úväzok a popri funkcii v súdnej rade zostávajú aj naďalej aktívni na svojich pracovných pozíciách.

Zástupcovia občianskej spoločnosti, aj keď sú právnici alebo akademici musia rešpektovať dôvernú informáciu, ktoré sa ku nim dostanú počas obdobia, kedy zastávali funkciu člena súdnej rady; musia preukázať bezúhonnosť a nestrannosť a musia byť usilovní pri účasti na zasadnutiach a pri plnení úloh, ktoré sú im zverené. Tieto otázky by mali byť zahrnuté v etických kódexoch alebo podobných pravidlách správania sa a mali by byť podporené systémom primeraných sankcií (až po možnosť odvolania z funkcie v prípade, že porušia princípy, ktoré sú uvedené v etických pravidlách) , ktoré sa vzťahujú tak na sudcov ako aj občianskych zástupcov.

Príklad z Belgicka:

Belgický etický kódex obsahuje málo etických a deontologických ustanovení pre členov súdnej rady Belgicka. Z dôvodu doplnenia tejto medzery prijala belgická súdna rada deontologický návod (smernicu), ktorá sa uplatňuje na členov súdnej rady. Táto smernica obsahuje existujúce právne povinnosti (nezávislosť, nestrannosť, profesijná diskretnosť, ...), ktoré sú doplnené aj novými štandardami, ktoré sa týkajú najmä lojality, rovnosti, bezúhonnosti a slobody prejavu. Smernica má všeobecnú časť, ktorá sa týka všetkých aktivít súdnej rady a druhá časť, ktorá je konkrétnejšia a týka sa špecifických aktivít a princípov ako sú napríklad nestrannosť v rámci ustanovovania sudcov do funkcie alebo riešenia sťažností. Smernica je mimoriadne zaujímavá najmä pre členov súdnej rady z mimojudičného prostredia (nesudcov) nakoľko títo nepoznajú/resp. nie sú im známe tieto základné princípy.

Súdna rada Belgicka rovnako založila aj deontologickú komisiu (etickú komisiu), ktorá prešetruje deontologické porušenia členov súdnej rady a môže navrhnúť Valnému zhromaždeniu Belgickej súdnej rady uložiť trest členovi. Člen, ktorý má deontologickú otázku môže požiadať komisiu o radu. Táto rada má formu odporúčania komisie.

Príklad z Veľkej Británie:

Komisia Veľkej Británie k štandardom vo verejnom živote vydala v roku 1995 súbor štandardov (tzv. Nolanské princípy) správania sa zamestnancov vo verejnom záujme. Sedem princípov (nesebeckosť, bezúhonnosť, objektivita, zodpovednosť, otvorenosť, čestnosť a vodcovstvo) verejného života sa týka každého, kto pracuje vo verejnej funkcii vo Veľkej Británii. Komisia zverejňuje výročné správy týkajúce sa aplikácie týchto pravidiel, ktoré sú zaujímavé a ktoré môžu indikovať problém pri výkone verejnej funkcie.

Poznámka autorky prekladu: Prílohu k správe tvorí prehľad zloženia súdnych rád, resp. im podobných orgánov všetkých členských organizácií.

